

Ο browser, μία δίκη και μία βόμβα απεμπλουτισμένου ουρανού

Γνωστές είναι λίγο ως πολύ οι εξελίξεις σχετικά με την "δίκη της Microsoft". Με απλά λόγια, το δημόσιο των ΗΠΑ κατηγορεί την εταιρία για αθέμιτο ανταγωνισμό και μονοπωλιακές πρακτικές, δηλαδή πρακτικές που δεν επιτρέπουν την ελεύθερη λειτουργία του ανταγωνισμού. Η κατηγορία εστιάζεται στο ερώτημα "αν ο web browser είναι μέρος του λειτουργικού συστήματος και άρα μπορεί να πωλείται μαζί με αυτό, ή αν αποτελεί διαφορετικό διακριτό προϊόν και πρέπει να πωλείται ανεξάρτητα". Στην πρώτη των περιπτώσεων, στην πράξη καταργείται το τμήμα εκείνο της αγοράς λογισμικού που αφορά τους web browsers, εφόσον δεν θα παρίσταται ανάγκη κάποιος να αγοράσει ξεχωριστά τέτοιες εφαρμογές, εξ' ου και οι αιτιάσεις του αμερικανικού δημοσίου περί μονοπωλιακής πρακτικής, δεδομένου ασφαλώς και του μεγέθους της εταιρίας και της διάδοσης των προϊόντων της. Όπως θα συζητήσουμε και στη συνέχεια, η απάντηση δεν είναι τόσο απλή όσο ίσως φαίνεται. Ωστόσο, λίγοι θα διαφωνήσουν με τη θέση ότι το ερώτημα αποτελεί μόνο την κορυφή ενός μεγάλου παγόβουνου.

Πρωτόδικα, η απόφαση του δικαστηρίου ήταν καταδικαστική για τη Microsoft, η οποία άσκησε έφεση και η δικανική πλευρά του θέματος έχει συνέχεια που τοποθετείται χρονικά περί το τέλος του Φεβρουαρίου, γεγονός που σε συνδυασμό με τις χρονικές απαιτήσεις του δαίμονα του τυπογραφείου, δεν μας επιτρέπει να σας τις παρουσιάσουμε. Εξάλλου, λίγοι πιστεύουν ότι οποιαδήποτε απόφαση θα αλλιάξει την ουσία των πραγμάτων και ότι θα θίξει κάτι περισσότερο από το γόητρο της Microsoft. Ούτως ή άλλως, σκοπός της αναφοράς μας δεν είναι η παράθεση της ειδησεογραφίας, αλλά η αναφορά στην ουσία του θέματος από μια μάλλον διαφορετική οπτική γωνία.

Ας πάρουμε την τεχνική πλευρά. Ο web browser δεν είναι τμήμα του λειτουργικού συστήματος, τουλάχιστον σύμφωνα με τον ορισμό του τι είναι λειτουργικό σύστημα, όπως αυτός απαντάται στη διεθνή ακαδημαϊκή βιβλιογραφία. Ο ορισμός αυτός αμφισβητείται από την Microsoft, η οποία, όχι απαραίτητα παράλογα, ισχυρίζεται ότι οι έννοιες οφείλουν να εξελίσσονται δια της καινοτομίας στην αγορά που θα είναι και ο τελικός κριτής (εξ' ου και το "the freedom to innovate"). Σήμερα τα υπολογιστικά συστήματα δεν νοούνται παρά μόνο συνδεδεμένα στο Internet και εφόσον αυτό ισχύει, ένα τοπικό resource διαφέρει από ένα απομακρυσμένο μόνο ως προς την (κατά τα άλλα αδιάφορη) φυσική τοποθέτηση (για την οικονομία της συζήτησης να αφήσουμε εκτός ζητήματα ασφάλειας, πρόσβασης και συναφή). Εφόσον δε και τα δύο μπορούν να περιγράφονται με όρους τεχνολογιών web, τότε ο web browser ταυτίζεται με τον windows explorer, ο οποίος *είναι* τμήμα του λειτουργικού, αυτή δε την αρχιτεκτονική ακολουθεί ήδη η Microsoft και είναι σε όλους λίγο ως πολύ γνωστή.

Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι δεν είναι μόνο ο web browser που ίσως δεν αποτελεί μέρος του λειτουργικού συστήματος. Είναι και τα προγράμματα backup, επαναδιοργάνωσης του δίσκου (defrag), fax, τήρησης διευθύνσεων, κλήσης αριθμών τηλεφώνου, επικοινωνίας μέσω σειριακής θύρας και, κοντολογίς, όλα τα βοηθητικά προγράμματα (accessories) που η Microsoft συμπεριέλαβε στο λειτουργικό της, καταδικάζοντας στην εξαφάνιση ή στην παράδοση άνευ όρων μικρές εταιρίες που επιβίωναν κατασκευάζοντας "utilities".

Η συζήτηση μπορεί να συνεχίζεται επί μακρόν, με ευσταθή επιχειρήματα και από τις δύο πλευρές. Δεν αποκλείεται, μάλιστα, να καταλήξει σε κάποιο τεχνικό συμπέρασμα που

ευνοεί την Microsoft, ακόμη και αν αυτό σημαίνει ότι οι εταιρίες που είχαν ως προϊόν τους web browsers θα βρεθούν εκτός αγοράς. Η "πρόοδος", δεν έχει μόνο καλά και δεν θα είναι η πρώτη φορά που κάποιοι θα βρεθούν εκτός αγοράς ένεκα τιαυτής εφαρμογής τεχνολογικών εξελίξεων. Προκειμένου, λοιπόν, να οδηγηθούμε στο αφελές συμπέρασμα ότι η συζήτηση είναι ανούσια, προτιμάμε να δεχτούμε τη θέση ότι με τον τρόπο που την ακούμε συνήθως να γίνεται, είναι αποπροσανατολιστική. Και εξηγούμαστε.

Η Microsoft, ίσως και χωρίς να το συνειδητοποιήσει από την αρχή, συμμετείχε στη γέννηση μιας αγοράς ιδιαίτερα μεγάλης έκτασης και βαρύτητας. Η εποχή που το DOS ήταν το προϊόν που θα εμπορεύονταν προσωρινά η εταιρία, ενόσω κατασκεύαζε τη δική της εκδοχή ενός εμπορικού UNIX με το όνομα Xinix (πολλοί ίσως δεν το γνωρίζουν, αλλά έτσι είναι) πέρασε, με αποτέλεσμα την καθολική και (τότε) δωρεάν διάδοση του DOS και την συνεπακόλουθη γνωστή εξέλιξη των Windows. Στην αγορά αυτή, μπόρεσε να επιβάλλει τους δικούς της όρους, ακόμη και αν τυπικά παραβίασε τους τύπους της αντιμονοπωλιακής δεοντολογίας των ΗΠΑ, οι οποίες το θυμήθηκαν καθυστερημένα και μάλλον διότι ο κύριος θιγόμενος από την πολιτική αυτή ήταν η (προ ολίγου καιρού κρατούσα) Netscape. Μέσα από την προσβολή των συμφερόντων της τελευταίας, το αμερικάνικο δημόσιο είδε ποιος είναι ο πραγματικός κίνδυνος από την παντοκρατορία της Microsoft.

Διεφάνη, δηλαδή, ποιον κίνδυνο διατρέχουν τα συμφέροντα της κυριαρχίας των οποίων το αμερικανικό δημόσιο λειτουργούσε ανέκαθεν ως θεματοφύλακας. Μιας κυριαρχίας που θεμελιώνεται πάνω στην διαχείριση των φυσικών πόρων, της ενέργειας και της βιομηχανίας, πρωτίστως δε της πολεμικής βιομηχανίας. Η Microsoft αποτελεί κάποιου είδους απειλή για την κυριαρχία αυτή, πράγμα το οποίο διαπίστωσε έστω και αργά, η αμερικανική κυβέρνηση και ακριβέστερα τα παραδοσιακά (μη έχοντα σχέση με πληροφορική) συμφέροντα του βιομηχανικού συμπλέγματος που βρίσκονται πίσω της.

Πρόκειται για διαταραχή της εγκατεστημένης ισορροπίας τόσο σε ποσοτικούς όρους, όσο και σε ποιοτικούς. Δεν γίνεται, δηλαδή, μόνο επικίνδυνα μεγάλη η Microsoft, αλλά γίνεται κυρίαρχος σε νέες στρατηγικές περιοχές οι οποίες δεν οριοθετούντο πριν από λίγα χρόνια, όπου η πραγματική εξουσία ταυτιζόταν με τον έλεγχο της ενέργειας, της πολεμικής βιομηχανίας και των ΜΜΕ. Η αδράνεια της φιλοσοφίας αυτής είναι έκδηλη στους λεγόμενους "περιφερειακούς" πολέμους των ΗΠΑ, αλλά και στην πολιτική τους σχετικά με τα "στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου".

Η περίπτωση της Microsoft αναδεικνύει μια νέα πηγή εξουσίας: το λογισμικό. Μια εταιρική οντότητα, κυριολεκτικά "από το πουθενά" εξαπλώνεται με εκρηκτικούς ρυθμούς και γίνεται ο νέος παίκτης στο τραπέζι της "κεκλισμένων των θυρών" εξουσίας. Αυτό, όμως, πρέπει να ανακοπεί, μέχρι τουλάχιστον η προαναφερθείσα ισορροπία να επαναπροσδιοριστεί. Η γενική και λογικοφανής συμμόρφωση με τους νόμους (οι οποίοι κατασκευάστηκαν προ πληροφορικής επανάστασης) είναι μια ευπρεπής και εύπεπτη απόπειρα ανακοπής της πορείας αυτής. Δηλαδή μία καλή επίφαση για λαϊκή κατανάλωση με σκοπό την κάλυψη μιας βαθιάς εσωτερικής διαμάχης του κυρίαρχου συστήματος, η οποία μόλις αρχίζει.

Εδώ, όμως, αρχίζουν τα δύσκολα. Καθότι στην "ελεύθερη οικονομία" τέτοιες κανονιστικές διατάξεις δεν είναι δυνατόν να επιβληθούν. Το σύστημα της ελεύθερης αγοράς δεν μπορεί να είναι καλό σε κάποιες περιπτώσεις και κακό σε άλλες, εκτός εάν κάτι δεν πάει καλά με την ελευθερία της αγοράς, η οποία φαίνεται να πρέπει να επαναπροσδιοριστεί, τουλάχιστον στο πάνω επίπεδο. Κατά τον επαναπροσδιορισμό αυτό πολλά μπορεί να συμβούν, ακόμη και να δούμε το αμερικανικό δημόσιο να γίνεται ο

σημαιοφόρος της αντιμονοπωλιακής σημαίας (!). Τα σοβαρότερα, όμως, είναι μπροστά μας και όσο και αν κάποιοι εκπλαγούν, ας ετοιμαζόμαστε να δούμε πολλές μάσκες να πέφτουν και πολλές "ολοκληρωτικές" πρακτικές να εφαρμόζονται από τον "ελεύθερο κόσμο". Ήδη, μάλιστα, λέγεται από αναλυτές ότι η αμερικανική δικαιοσύνη, επί διακυβέρνησης Bush junior θα έχει άλλη αντιμετώπιση στο θέμα, χωρίς ωστόσο να απορεί κανείς για την καταφανή μη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

Επιστρέφοντας στην κορυφή του παγόβουνου απ' όπου ξεκινήσαμε, θα διατυπώσουμε τη θέση ότι καλώς ή κακώς κανείς δεν μπορεί να αποτρέψει την Microsoft από το να κάνει αυτό που θέλει. Η εταιρία ακολούθησε τους κανόνες του συστήματος, σύμφωνα μάλιστα με τους οποίους δεν απαγορεύεται να μεταφερθεί σε μια τριτοκοσμική χώρα, την οποία χώρα και να αγοράσει και να "διοικεί από εκεί τον κόσμο", ασκώντας τις "καινοτομικές επιχειρηματικές της δραστηριότητες". [Αυτό που πραγματικά ενόχλησε από την πρακτική της Microsoft είναι η διατάραξη της ισορροπίας των ισχυρών, η οποία δεν είχε προβλεφθεί ως αδίκημα στον αστικό κώδικα των ΗΠΑ.](#)

Η "νέα τάξη" έχει και τις εσωτερικές της αντιθέσεις, όσο και αν επιχειρεί να τις κρύψει πίσω από την νομιμότητα στην οποία έχει γαλουχήσει τους αδύνατους. Αυτές τις εσωτερικές αντιθέσεις θα τις δούμε να εκδηλώνονται στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον, στην πορεία προς τη νέα οικονομία και την παγκοσμιοποίηση. Και δεν θα πρέπει να εκπλαγούμε, ακόμη και αν η επόμενη βόμβα με απεμπλουτισμένο ουράνιο ή άλλο τι βαρύ στοιχείο, πέσει στο ...Redmond.

Βασίλειος Βεσκούκης

v.vescoukis@cs.ntua.gr